

něno sice vývozu obilí (až na vývoz do Německa, který hlavně pro ječmen zůstal po delší dobu dovolen, kdežto vývoz jinam nebyl pravděpodobný), avšak za to suspensí cla nebyl zabezpečen přívoz obilí, ježto bránily mu zákazy vývozu států válčících i neutrálních. Pro zásobování obyvatelstva prostřednictvím obcí, které mělo na mysli cisařské nařízení ze dne 1. srpna 1914, nebyly pak obce s dostatek vypraveny a nebylo tu také o žádoucí soustavnost tohoto způsobu zásobování postaráno.

(Dokončení.)

Obchodně politické otázky.

Dr. Jan Matys.

Přípravy pro nové obchodní smlouvy, které měly vypršeti v případě výpovědi r. 1917, byly v plném proudu, když vypukla nynější válka. Pokud se dá přehlédnouti stav jednání s interesenty možno říci, že bylo celkem málo spokojenosti s platnými smlouvami a žádány více méně radikální změny. Povšechná tendence v průmyslu byla zvyšovat dnešní celní sazby. Zvýšení, která tu a tam žádána, byla přímo obrovská a znamenala by, kdyby byla skutečně provedena, prohibici. Válkou přerušeny byly mezinárodní styky, pozornost obrácena úplně jinam, výroba vrhla se skoro úplně na potřeby válečné, a při chvatu výrobním za poměrně dobrých cen zmizely soutěžní nesnáze. Tím volnější pole ponecháno theorii v tom, jak se mají napříště vytvářeti obchodně-politické poměry. Ale ani tu theorie nezabývala se přehledněji všemi otázkami, které jsou s těmito problémy spojeny, nýbrž nadhozena více méně povrchně různá hesla. Z projevů, které dosud prošly tiskem, jsou nejcharakterističtější ony, které se vyslovují pro utvoření, chceme-li tak říci, společenství obchodně-politických na širším anebo užším podkladě.

Nejdříve se ozvaly hlasy po utvoření celní unie Rakousko-Uherska s Německem. Úvahy o této unii kladly dosud jen otázku, zda možno unii realizovati s hlediska zájmů našich a německých. Na otázku odpovídáno dosud veřejně jen theoreticky a to z části kladně. Mezi tyto projevy patří též spisek Philippovichův o celní unii mezi Rakousko-Uherskem a Německem. Šetření, která o věci byla konána částečně též v kruzích praktických, vyzněla většinou v opak. Interesenti se vyslovují proti unii, což jest vzhledem ke stanovisku, které zaujímali v jednáních přípravných pro příští

obchodní smlouvy, jak svrchu bylo naznačeno, víc než pochopitelné. V druhé polovici říše, pokud možno souditi z projevů různých listů, není rovněž nálady pro celní unii. Otázka celní unie obou států byla až dosud theoreticky projednávána příliš jednostranně, totiž tak, jako by to byla otázka týkající se toliko obou říší. Uvážíme-li však, že takováto celní jednotka by musila vystupovati také proti všem ostatním smluvním stranám jednotně, totiž se společnými celními sazbami, společnými ústupky a společnými požadavky, tu teprve nahlédneme, že celá věc není jednoduchá. Německé zájmy obchodně-politické rozcházejí se s našimi takorba naskrze skoro diametrálně. Německo je vývozní stát prvního řádu, kdežto my musíme stále klásti ještě velikou váhu na to, aby se u nás vytvořila řada průmyslů, které by byly s to obstarávati naši vlastní potřebu, a vývoz má význam druhořadý. Jak hluboké mohou v detailech nastati rozpory mezi těmito protichůdnými zájmy, dovedeme si snadno představit, uvědomíme-li si, že konsum ovládaný jen státy, s nimiž stojíme nyní v nepřátelství, jest representován 700 miliony duší. Tedy konstrukce společného celního tarifu, společná jednání o nové obchodní smlouvy vyžadují při nejmenším veliké předběžné práce, pečlivého roztržďení a odvážení odporujících si zájmů, což se až dosud nestalo. Nehledě k tomu, jest otázka, jak by se k celní unii stavěla druhá smluvní strana.

Daleko zajímavější jsou až dosud theoretické náběhy ke změně dosud vládnoucího kursu obchodně-politického vůbec. K těm počítám především hlasy o vytvoření evropského společenství obchodně-politického proti Spojeným Státům Severoamerickým (Rathenau). Důvody pro tento návrh leží na snadě. Evropa bude po válce finančně i průmyslově značně vyčerpána, zatím co Spojené Státy Severoamerické z dnešního podvázání světového obchodu kořistí a dojista zaujmou na světových obytích v mezidobí válečném četné posice, které měl dosud v rukou evropský obchod a průmysl. Americké nebezpečí, o němž se psávalo ještě nedávno jako o fantasii, nabývá nynějšími událostmi potud reálních forem, že veliké kapitály, kterých bude zapotřebí k restauraci Evropy, mohou přijít jen ze Spojených Států, čímž se dostává Evropa do područí Ameriky. Nebezpečí takovéhoho kapitálového područí jest tím větší, že během válečného období bude vyčerpána zásoba četných nezbytných surovin, jako bavlny, mědi atd., které pocházejí hlavně ze Spojených Států a které, než přejdou v tovar,

budou musit býti brány na úvěr. Amerika se tedy jeví jako pravděpodobný pramen úvěrový jak přímý tak nepřímý. Návrh Rathenauův na vytvoření evropského zájmového společenství obchodně-politického má skutečně vzhledem k ohrožené světové rovnováze obchodně-politické veliký význam. Otázka ovšem jest, je-li prakticky proveditelný. Za dnešních chaotických poměrů není možno ani přibližně odhadnout, co skrývá nejbližší budoucnost. Možná, že dojde mezi evropskými národy k politické dohodě, která by mohla míti za základ také dohodu obchodně-politickou naproti nebezpečnému soupeři. Avšak velké pravděpodobnosti není. Zajímavé jsou také hlasy, které žádají návrat k obchodně-politickému liberalismu a zrušení cel. Hlasy ty ozývají se z rozmanitých táborů. Vycházejí vesměs s hlediska politického. Válečné poměry dnešní doléhají těžce na všechny zúčastněné národy a otázka, kterou si lidstvo klade, jest otázka zabezpečení míru. Theoretikové spatřují v dnešní celní soustavě jednu z četných zbraní, kterou se ohrožuje mír. Celní soustava dnešní tvoří korrelát ozbrojené moci, vzájemné zašancování národa proti národu. Má-li být zabezpečen mír, musí odpadnouti zbrojení a s ním také jeho korrelát, dnešní celní soustava. Tyto úvahy vycházejí s hledisek nesprávných. Že jest možna celní soustava bez zbrojení, o tom nám podává příklad Amerika, a naopak státy holdující obchodně-politickému liberalismu mohou býti silně militaristické, jak o tom svědčí příklad Anglie jako námořní velmoci. Nutného vztahu mezi oběma pojmy není. Není však nejmenší pochyby, že obchodně-politické zájmy byly v dnešní válce důležitým činitelem a že budou jím vždy, dokud soutěž národů bude uměle pěstována. Položíme-li si otázku, bude-li i v budoucnu tendence pěstovati uměle oddělená národní hospodářství, najdeme mnoho důvodů přisvědčiti k ní kladně. Vždyť dnešní evropská válka se vede ze značné části ve znamení nacionalismu a jest sotva naděje, že by její následky byly tak ohromné, aby po ní mohl nacionalismus být prohlášen za překonané stanovisko. Naopak, dle dosavadního průběhu se zdá, že po válce nacionalismus teprve vzplane a to jak u poražených, tak také u vítězů.

Ovšem nevíme, jaký kvas myšlenkový přinesou domů ti, kdož se šťastně vrátí z bojiště. Ale to bude pro první chvíli jen kvas, jehož účinky se projeví pravděpodobně později. Že bude tento myšlenkový kvas proniknut silně individualismem, dá se předpokládati. Ale nebude asi tento individualismus tak silný, aby si vy-

nutil hned a ve všech oborech nutné konsekvence. Tedy také sotva ve směru obchodně-politickém, kde by se zračil v liberalismu. Za to může se projevit důsledek individualismu v sociálním směru.

Z toho, co uvedeno, vyplývá, že dalekosáhlé myšlenky o příštích poměrech obchodně-politických, jak byly proneseny různými theoretiky, sotva dojdou na první ráz uskutečnění. Zůstane po mém soudě i po skončení dnešní války při dosavadním obchodně-politickém kursu. Nehledě k důvodům již naznačeným, má dnešní soustava veliký význam finanční, který bude snad dokonce i rozhodující pro její zachování. Sotva bude však lze počítat s radikálnějšími změnami v tom směru, jak si to přáli naši průmyslníci. Především už proto ne, že náš celní tarif dosáhl v celé řadě položek povážlivé výše a potřebuje spíše korektury směrem dolů než nahoru. Jest to celá řada surovinových cel, zejména cla železářská a agrární. Snížením cel surovinových odpadne namnoze sama sebou nutnost zvyšovati cla na tovary, pokud jsou ovšem nízká. Naopak spíše bude možno tato cla aspoň pro určité přesněji vypočtené obory snížit. Mimo to stojíme před velikou záhadou, která bude mít na obchodně-politické poměry veliký vliv, totiž před záhadou vzájemného poměru mezi různými měnami.

K tomu bude musiti přistoupit snaha zjednat oněm, kteří se vrátí z pole, rychle vydatné zaměstnání, aby nenastal odliv dobrých pracovních sil do ciziny. Tento poslední důvod by mluvil vlastně dokonce pro zvýšení celní ochrany. Ale jsou vydatnější prostředky než celní ochrana, aby bylo zabráněno odlivu práce do ciziny. Kdyby se však nedalo docílití toho jinak, musilo by se po případě v odvětvích nejvíce ohrožených i k tomuto prostředku sáhnouti.